

BIZTONSÁG ÉS TURIZMUS TRENDJEI

SZABÓ LAJOS AZ MTA DOKTORA

professzor emeritus

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

<https://doi.org/10.33031/ZRFS.2026.1.7>

A biztonság alapvetően fontos az emberek számára, amit a kérdőíves megkérdezés eredményei is alátámasztják. Szívesebben utaznak el olyan országba a turisták, ahol a közbiztonság megfelelő és nem fenyeget terrorizmus veszélye. Emellett létezik a turizmusnak olyan turisztikai terméke, amiben a részt vevő látogatók keresik a halálhoz kötődő élményeket.

A kérdőíves felmérésről elmondható, hogy a válaszadók a terrorizmustól tartanak a legjobban, A biztonsági tényezők hiánya többnyire negatív hatással van az adott ország turizmusára, ám ez a beutazók számára nem mindig mutatkozik meg.

A válaszadók egy adott desztináció elkerülésére sarkalló rangsorban a terrorizmus veszélyét követően az egészséget veszélyeztető tényezőket, majd egy esetleges természeti katasztrófa fenyegetését, a bűnözés gyakori előfordulását jelölték meg.

Kulcsszavak: turizmus, terrorizmus

JEL: Z32

1. BEVEZETÉS

A biztonság alapvetően fontos az emberek számára. Azok számára pedig, akik egy idegen országba látogatnak el, jóllehet még fontosabb, hogy utazásuk során, a megszokott környezetből kiszakadva is biztonságban érezzék magukat. Ha a turistákat érő támadások száma megnövekszik egy adott desztinációban, akkor ezzel párhuzamosan az országba látogatók száma csökkenő tendenciát mutat. A kérdőíves megkérdezés eredményei is azt támasztják alá, hogy szívesebben utaznak el olyan országba a turisták, ahol a közbiztonság megfelelő és nem fenyeget terrorizmus veszélye.

A biztonság turizmusban betöltött szerepe is jelentős, hiszen a turizmus általános feltételeinek legfontosabb alappillére a biztonság. Az általános feltételek tartós hiánya esetén nem alakul ki turizmus, illetve, ha történetesen már kialakult, nem képes fennmaradni. Tehát az adott desztináció és környezetének biztonságossága az idegenforgalom kialakulásának alapvető feltétele.¹

Az elmúlt évtizedekben a világban bekövetkezett változások hatalmas méretűek. A terrorista megmozdulásoknak, helyi háborúknak, természeti katasztrófáknak, járványoknak köszönhetően, a biztonság érzete jelentősen csökkent.²

A terrorizmus főként politikai indíttatásból végrehajtott erőszakos cselekedetek sorozata. Más megfogalmazásban: „a **terrorizmus** az erőszak alkalmazásának, vagy az azzal való fenyegetésnek olyan stratégiája, melynek elsődleges célja félelem, zavar keltése és ennek révén meghatározott politikai eredmények elérése, vagy a hatalom megtartása.” Jellemzően a terrorista akciók előre megtervezett események, gyakran vallási indíttatásúak és céljuk a társadalom megfélemlítése és befolyásolása.³

A terrorcselekményekről elmondható, hogy a beutazók száma azokban az esetekben mindig csökkenést mutat, amikor a terroristák a turistákat vették célpontul. A szeptember 11-i események során a légiközlekedést és a repülőgépeket használták fel a merénylők a támadás végrehajtásához, így emiatt is esett vissza az Egyesült Államokba látogatók száma, mivel a kontinenst repülőgéppel lehet leginkább megközelíteni. „Pozitív” hozadéka a merényletnek a légiközlekedés biztonságának megerősítése.

2. SÖTÉT TURIZMUS

A turizmusnak létezik olyan turisztikai terméke, amiben a részt vevő látogatók keresik a halálhoz kötődő élményeket. A modern kori sötét turizmus kezdete a 2001. szeptember 11-i New York-i terrortámadások utáni időszakra tehető, még ma is amerikaiak és külföldiek tízezrei zárandokolnak el, hogy megnézzék a terrortámadásnak emléket állító Világkereskedelmi Központ helyszínén létrehozott vízeséseket (a szimbólum 3 ezer ember halálának helyszíne). A sötét turizmushoz kötődő attrakcióelemek közül kiemelkednek a múzeumok, amelyek kiállításai a tragédiák áldozataival és a tragikus eseményekkel foglalkoznak, mint a jeruzsálemi Yad Vashem, központ, a ruandai Murambi Múzeum, vagy a liverpooli International Slavery Múzeum. Ezen a helyeken nevelő céllal létesült kiállítások mutatják be az emberi rémtetteket és a halállal kapcsolatos borzalmakat.

Európában a sötét turizmus sláger desztinációi közé tartozik az ukrainai Csernobil városa, az atombaleset helyszíne zárandokhelyé vált, a biztonságos látogathatóság érdekében tavaly a felrobbant atomerőmű blokkját egy újabb betonszarkofágba burkolták. Ázsiában a sötét turizmus legismertebb helyszíne Kambodzsa, ahol a turisztikai bevételek jelentős százaléka származik abból, hogy ezrek keresik fel a vörös khmerek egykori könyörtelen gyilkosságainak helyszíneit.

A Choeung Ek-i kivégzések helyszíne, vagy a Tuol Sleng börtön kínzókamrái nem kevesebb, mint 200 ezer látogatót vonzanak évente, s ezek 90 százaléka külföldi turista⁴. Mára már Pol Pot, a véreskezű diktátor bádoglemezzel fedett sírhelye is mauzóleummá vált, ráadásul a befolyó pénzből sok esetben épp azok részesülnek,

akik egykor maguk is a vörös khmerhez tartoztak⁴. Azonban jelentős tömegeket vonzanak az ázsiai, vagy dél-amerikai hírhedt börtönök, a németországi Colditz egykori hadifogolytábora, az északír Belfast, vagy a palesztin-izraeli háborúban érintett Bejrút városa is.⁵

Az internet és a média szerepét különösen fontosnak tartják a szakértők a jelenség terjedésében, hiszen az olyan mozifilmek, mint az európai helyszíneken forgatott Schindler listája vagy a Ryan közlegény megmentése után a történetekben szereplő helyszíneket ellepték a filmturisták.⁶ Az indiai gettóturizmusban résztvevő turisták olyan helyekre juthatnak el biztonságosan, mint Ázsia legnagyobb nyomornegyede - a Gettó milliomos című film egyik helyszíne - a Dharavi. Persze a lehetőségek száma sajnos elég nagy, (nyomornegyedet többek között Mexico Cityben, Kairóban, Rio de Janeiróban és Manilában is lehet látogatni) Budapesten a hajléktalanszállókat kereshetnek fel az idelátogató turisták. Miután eleget szörnyülködtek, a sokszor igen gazdag utazók még adakozni is hajlandóak, vagy az sem kizárt, hogy néhány óras társadalmi munkára is kaphatók, mielőtt visszatérnek a luxusszínvonalú szálláshelyükre.⁷

A thanaturisztikai örökségelemeket mindenhol hasznosítani próbálják Franciaországtól Németországig. A hazai jogi szabályozásba a kulturális örökség védelméről szóló törvény 2006. január 1-jétől hatályos módosítása vezette be a történeti, illetve nemzeti emlékhelyek fogalmát, az emlékhelyek kiépítésére 2011-2013 között került sor. Ezeknek az emlékhelyeknek a számát érdemes lenne tovább növelni a szomszédos országok területén is, ma is jelentős vonzerővel rendelkezik Kassán II. Rákóczi Ferenc sírja, Aradon a vértanúknak állított emlékmű, vagy Kolozsváron a Házsongárdi temető.

3. KÉRDŐÍVES KUTATÁS

A primer kutatás során egy kérdőív került összeállításra, amely nyitott és zárt kérdéseket egyaránt tartalmazott. A kérdőív célja a válaszadók külföldre történő utazási szokásainak felmérése volt, illetve annak kiderítése, hogy ezen utazások során mennyire érzik magukat biztonságban az adott desztinációban, illetve mennyire fontos számukra a biztonság külföldi tartózkodásuk során.

A kérdőív elektronikusan jutott el a kitöltőkhöz mivel ez a leggyorsabb, legegyszerűbb módja annak, hogy minél több ember kitöltse a kérdőíveket és minél reprezentatívabb legyen a felmérés.

A kérdőívet több mint 150 fő töltötte ki, a válaszadók 20%-a férfi, 80%-uk nő. A kitöltők korbeli megoszlása az alábbi diagramon látható:

A kitöltők döntő többsége (74%) a 18-30 év közötti korosztályba tartozik, 17%-uk 30 és 50 év közötti, a válaszadók 8%-a tartozik az 50 év feletti közé. A kitöltők nagy része a fiatalabb korosztály tagja. Ez előfordulhat a kérdőív interneten történő elérhetősége miatt is, hiszen amellett, hogy napjainkban egyre több idősebb felhasználó ismerkedik meg az internettel, többségében mégis a fiatalokra jellemző a használata.

A válaszadók legnagyobb hányada, közel 40%-a évente utazik külföldre, 27%-uk pedig fél évente látogat el határon túli célterületre. Csupán a kitöltők 2%-a látogat el havi rendszerességgel külföldi desztinációba, tehát azoknak a száma, akik ennyire gyakran utaznak igazán alacsony.

A válaszadók legnagyobb hányada (több mint 50%) nyaralás és pihenés céljából látogat külföldre. Ezt követi a munka célú utazás 14%-kal, majd a tanulás, nyelvtanulás 8%-kal, illetve a családlátogatás is a legfőbb motivációs tényezők köré tartozik. A kitöltők körében azoknak volt a legalacsonyabb száma, akik gyógyulás céljából utaznak külföldre, ez valószínűleg Magyarország gyógyturizmusának is betudható, illetve ugyancsak a válaszadók korbeli összetételével magyarázható.

A következő kérdés az egyik legfontosabb a kutatás szempontjából. Arra a kérdésre, hogy érte-e már bármilyen atrocitás a válaszadókat külföldi tartózkodásuk során, a kitöltők 89%-a nemmel válaszolt, a maradék 11%-uk pedig tapasztalt már kellemetlenséget a külföldi utazása alatt. Tehát a kitöltők döntő többsége még nem szembesült ilyen jellegű problémával másik országban történt látogatása során.

Azok a válaszadók, akik igennel válaszoltak az előző kérdésre, tehát valamilyen kellemetlenséget tapasztaltak határon túli útjuk alatt, egy nyitott kérdésre válaszul leírták a történeteket. Legtöbbször a személyes tárgyaik eltűnését emelték ki, ezen kívül többen számoltak be a repülőtérén történő bőröndfeltörésről és a bőröndben lévő pénz, pénztárca és személyes tárgyak eltulajdonításáról.

A megkérdezettek tapasztalatai alapján az utcákon, tömegközlekedési eszközökön gyakoriak a zsebtolvajlások, a pénztárca és táskalopások. A válaszadók említést tettek még az autók feltöréséről és az abban található értéktárgyak eltulajdonításáról is. A kitöltők mindegyike európai országokban szembesült a kellemetlenségekkel.

Arra a kérdésre, hogy a kérdőív alanyai elutaznának-e olyan területre, melyet a Konzuli Szolgálat az utazásra nem javasolt célterületek kategóriájába sorol 82% adott nemleges választ, 14%-uk ellátogatna ilyen térségbe és 4% pedig már járt is utazásra nem javasolt célterületen. A válaszok megoszlása jól tükrözi, hogy az emberek nagy része szívesebben kerül el a veszélyesnek nyilvánított területeket. Látható, hogy a turisták döntő többségének a megfelelő biztonság az utazása során az alapvető igényei közé tartozik.

A következő kérdésben különböző tényezők kerültek megnevezésre, melyeket a válaszadóknak kellett rangsorolniuk aszerint, hogy melyik zavarja őket legjobban utazásuk során, illetve melyik az, amely nem befolyásolja a külföldi tartózkodásuk minőségét. A kitöltők válaszai alapján az alábbi sorrend alakult ki:

1. terrorizmus veszélye
2. fertőzésveszély, védőoltás szükségessége
3. egészségre káros hatások, pl. atomkatasztrófa helyszíne
4. természeti katasztrófa fenyegetése
5. gyakori bűnözés (pl. zsebtolvajok, rablás, betörés)
6. alacsony életszínvonal, hajléktalanok jelenléte.

4. ÚJ DIMENZIÓK A BIZTONSÁG ÉS TURIZMUS TERÜLETÉN

A 2020-as években új dimenziók jelentek meg a biztonság és turizmus témakörében, a terrorcselekmények okozta problémák mellett.

- Egészségügyi biztonság és járványok: A COVID óta a fertőzésveszély, oltási kötelezettségek, egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés az utazási döntések egyik fő tényezője lett, nem csak „háttérkockázat”.
- Háborús kockázatok Európában: Az orosz–ukrán háború miatt a kelet-közép-európai térség megítélése, a légiforgalom útvonalai, a biztosítási díjak és bizonyos desztinációk elkerülése új biztonsági kérdéseket vet fel.
- Klíma- és természeti katasztrófák: Hőhullámok, erdőtüzek, árvizek, extrém időjárás már konkrétan befolyásolja a szezon hosszát és a desztinációk „biztonságos” voltát (pl. mediterrán térség).

Technológia és turisztikai biztonság:

- AI, biometria, IoT szerepe: A turizmusbiztonság piacán gyorsan nő az AI-alapú megfigyelés, biometrikus azonosítás, okoskamerák, szenzorok alkalmazása (repterek, szállodák, attrakciók).
- Digitális és kibertér-biztonság: Online foglalási rendszerek, utazási appok, digitális fizetési módok sérülékenysége, adatszivárgás, csalások mint „új” biztonsági kockázat; ez jól kapcsolható a kérdőíves részedhez (bizalom az online szolgáltatókban).
- Határbiztonság – ETIAS, Entry/Exit System: Az EU bevezeti az ETIAS rendszert és az új beléptető rendszereket, amelyek egyszerre növelik a biztonságot és módosítják az utazás élményét (előzetes engedély, adatbázis-ellenőrzés).

Turisták biztonságérzete

- Nemzetközi felmérés⁸: egy 2024-es kutatás szerint az európai utazók biztonságot és megfizethető árakat tartják elsődlegesnek, és a hivatalos utazási figyelmeztetések erősen befolyásolják a döntéseiket.
- Brit felmérés⁹: egy 2024-es felmérésben a válaszadók 78%-a a biztonságot és biztonságérzetet jelölte meg fő szempontként utazáskor, és 74% visszautasítaná egy ingyenes utat, ha a külügy nem javasolja az adott desztinációt

Terrorizmus és turizmus

- Újabb empirikus vizsgálatok¹⁰: 2024-es tanulmányok továbbra is igazolják, hogy a terrorcselekmények rövid távon jelentősen visszavetik a beutazó turizmust és rombolják az imázst, különösen ikonikus desztinációknál.
- Ugyanakkor néhány vizsgálat szerint¹¹ hosszabb távon bizonyos desztinációk visszapattannak, és akár „morbid” kíváncsiság is megjelenhet (pl. konfliktus utáni időszak).

Magyarország és régió: „biztonságos desztináció” narratíva

- Magyarország jelenleg politikailag stabil, alacsony a súlyos erőszakos bűnözés, a gyilkossági ráta a legalacsonyabbak között van; a külföldi utazók számára általában biztonságosnak tekintett desztináció.
- A turisztikai kommunikáció tudatosan épít a „biztonságos, keresztény-európai” imázusra, különösen a bevándorlással és a külső biztonsági fenyegetésekkel összefüggésben.
- Ugyanakkor a szomszédos ukrajnai háború, az EU-s migrációs viták és a régiós biztonsági diskurzus hatással vannak arra, hogyan pozicionálják az országot turisztikai marketingben.

5. ÖSSZEGZÉS

A kérdőíves felmérésről elmondható, hogy a válaszadók a terrorizmustól tartanak a legjobban egy külföldi desztinációban, az elégtelen közbiztonságot pedig megelőzik az egészséget fenyegető tényezők, illetve a természeti katasztrófák fenyegetése is. Érdekes lenne bővebben megvizsgálni ezeknek a tényezőknek a hatását is a turizmus alakulására. A Fülöp-szigetek esetében láthattuk, hogy a természeti katasztrófák előfordulása befolyásolja a turistaérkezések számát, így érdemes lenne több olyan országot is megvizsgálni, ahol gyakoriak a természeti csapások, illetve az egészséget veszélyeztető tényezők (vírusok, stb.)

A biztonsági tényezők hiánya többnyire negatív hatással van az adott ország turizmusára, ám ez a beutazók számára nem mindig mutatkozik meg.

A válaszadók egyértelműen a terrorizmus veszélyétől tartanak a legjobban, ezt kö-

vetik az egészséget veszélyeztető tényezők, majd egy esetleges természeti katasztrófa fenyegetése. A bűnözés gyakori előfordulását ezek után helyezték a rangsorban, ami pedig a legkevésbé befolyásolja az utazási kedvet a felsorolt tényezők közül, az az alacsony életszínvonal. Talán ez utóbbi azzal magyarázható, hogy közvetlenül a turisták biztonságát nem fenyegeti a hajléktalanok jelenléte, illetve sajnos ez a probléma hazánkban is tapasztalható, így a turisták számára nem ismeretlen.

A kitöltők válaszaiból levonható az a következtetés, hogy alapvetően az emberek igénylik a biztonságot, ez külföldi utazásuk során kiemelten fontos tényező. A turisták többsége szívesebben kerüli el azokat a területeket, ahová a Külügyminisztérium valamilyen okból nem javasolja a beutazást. Természetesen olyan válaszadók is vannak, akik ilyen területekre is ellátogatnának, ám az ő számuk igen csekély. Szerencsére a megkérdezettek közül csak keveseket ért atrocitás külföldi tartózkodása alatt, ők is csak lopásokról, autó feltörésről számoltak be, testi épségük nem került veszélybe.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- ¹ Dávid L. – Remenyik B. – Gergely B. Zs. 2013. Special Interest Cultural Tourism Products. (The Case of Gyimes in Transylvania). In: Richards, Greg - Smith, Melanie (eds.): The Routledge Handbook of Cultural Tourism. Routledge, Taylor and Francis Group, London and New York, pp. 283-293.
- ² Kövári I. and Zimányi K. (2011): Safety and Security in the Age of Global Tourism (The changing role and conception of Safety and Security in Tourism) hozzáférés: <http://ageconsearch.umn.edu/handle/104672>
- ³ Harmat Á. P.(2011): A terrorizmus története, hozzáférés: <http://tortenelemklub.com/erdekessegek/erdekessegek-a-vilagtoertenelemben/189-a-terrorizmus-toertenete>
- ⁴ Stone P. 2010: Death, dying and dark tourism. Lancashire, 87p.
- ⁵ Dávid L. – Remenyik B. – Gergely B. Zs. 2013. Special Interest Cultural Tourism Products. (The Case of Gyimes in Transylvania). In: Richards, Greg - Smith, Melanie (eds.): The Routledge Handbook of Cultural Tourism. Routledge, Taylor and Francis Group, London and New York, pp. 283-293.
- ⁶ Esanu L. V. – Ghetau L. 2012. Dark Tourism - A Sustainable Form of Travel. The Role of Tourism in Territorial Development IV., Presa Universitara Clujeana. Cluj-Napoca, 201-210.
- ⁷ Remenyik B. 2011. Látogató- és attrakciómenedzsment Magyarországon. Szent István Egyetemi Kiadó, Gödöllő, 182 308 karakter ISBN 978-963-269-213-5
- ⁸ Dávid L.– Remenyik B. (szerk.) 2011. A Kárpát-Pannon térség turizmusföldrajza. Regionális Turizmuskutatás Monográfiák 3. Gyöngyös, 881 765 karakter ISBN 978-963-9941-27-4
- ⁹ UN Tourism (2024): White Paper. <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284425440>
- ¹⁰ Prideaux, B. et al. (2024): Handbook on Crisis and Disaster Management in Tourism. Elgar Edwar Publishing, London.
- ¹¹ Rami, K.I. et al. (2025): Tourism Safety, Security and ResilienceIntegrated Community-Based Approaches. Routledge Publishing, New York-London.
- ¹² UN Tourism (2024): White Paper. <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284425440>